

de Duinrel

Natuurvereniging de Bollenstreek

30ste jaargang, december 2024

Bestuur voorzitter	Vacature mail: voorzitter@bollenstreek.knnv.nl
penningmeester	Jan Plomp; Ambachtstraat 29, 2181 RC, Hillegom telefoon: 0252-516545 of mail: penningmeester@bollenstreek.knnv.nl
secretaris	Maud van der Veen; Duinhuislaan 14, 2212 SB Noordwijkerhout telefoon: 06-11098194 of mail: secretaris@bollenstreek.knnv.nl
ledenadministratie	Maud van der Veen mail: ledenadministratie@bollenstreek.knnv.nl
algemeen lid	Agaat Mesman; Dopheidestraat 38, 2165 VP, Lisserbroek telefoon: 06-5506112 of mail: agaat@quicknet.nl
Redactie de Duinrel	Adrie van Dam, Annelies Moolenaar en Maud van der Veen mail: deduinrel@gmail.com
webredacteur	mail: webmaster@bollenstreek.knnv.nl
Excursiecommissie	Agaat Mesman, Jan Bischoff Tulleken, Lidy van der Salm, Jan Plomp en Jos van Schie
Waarnemingen	Sarah Humphrey; Geestburg 6, 2171 DM, Sassenheim telefoon: 0252-755156 of mail: vogelsbollenstreek@gmail.com
Milieuoverleg Duin- & Bollenstreek	Nico Groen; Fazantstraat 50, 2162 GM, Lisse telefoon: 0252-410460 of mail: nico.groen@casema.nl
Donateur of lid worden?	Maak € 20,00 respectievelijk € 46,50 over op NL32 INGB 00005 61947 t.n.v. KNNV afdeling Bollenstreek te Hillegom o.v.v. 'Donatie' en/of 'Contributie'. Donateurs ontvangen de Duinrel. Leden krijgen daarnaast ook het blad Natura van de landelijke KNNV. Het lidmaatschap of donateurschap starten of beëindigen kan alleen per kalenderjaar. Opzeggen moet vóór 1 november per brief of e-mail gebeuren bij de ledenadministratie.
ontwerp omslag ontwerp logo foto's omslag	Maud van der Veen Sarah Humphrey Voorkant: "Schubbige bundelzwan", Adrie van Dam Achterkant: "Oranje draaistronk" Adrie van Dam Achterkant binnen: "Gaai", Sjaak Weijers
De volgende Duinrel verschijnt half maart 2025. De sluitingsdatum voor de kopij is 15 februari 2025.	De Duinrel is het kwartaalblad van Natuurvereniging de Bollenstreek, onderdeel van de Koninklijke Nederlandse Natuur Vereniging. De vereni- ging organiseert activiteiten zoals lezingen en excursies met aandacht voor vlinders, vogels, libellen en planten. Informatie over de vereniging vind je op de website: https://bollenstreek.knnv.nl .

De Duinrel, 30ste jaargang, nr. 4, december 2024

Inhoudsopgave

<i>Van de redactie</i>	4
<i>Excursie Kweektuin Haarlem</i>	5
<i>Oude duinenexcursie in de AWD</i>	7
<i>Onderzoek naar dode Wisent</i>	8
<i>Jubileumavond 6e lustrum</i>	10
<i>De Lustrum Knutselwedstrijd</i>	13
🔍 <i>Drieluik Insectenweekend Ommen</i>	16
<i>Ruim baan voor verliefde padden</i>	20
🔍 <i>Natuurmomentje – Het Baardmannetjes-paradijs</i>	23
🔍 <i>Onder de loep – Het mysterie van druppels</i>	25
⊗ <i>Fort Spijkerboor – Schatkamer voor Wasplaten</i>	27
<i>Ver voorbij links</i>	30
<i>Waarnemingen 1 augustus t/m 30 oktober 2024</i>	31
<i>Activiteitenprogramma</i>	36

Van de redactie

Door Annelies Moolenaar

De redactie kon weer vrolijk aan het werk, met al het ingezonden materiaal! De rode draad in deze Duinrel is wat mensen doen, om de natuur een handje te helpen waar die in de verdrukking gekomen is. Zo is een boomkwekerij omgezet tot stadspark, waar verrassend veel leven een plekje vindt in de wilde planten langs de paden. En Wisenten kunnen, zij het nog dankzij beheer door mensen, een toppunt vormen in natuurlijke kringloop. Padden kunnen veilig oversteken dankzij een team van draaihek-draaiers, en in het Markermeer tierelieren de Baardmannetjes er vrolijk op los dankzij een kunstig aangelegde nieuwe eilandengroep. Wasplaten kunnen ongestoord leven dankzij de bescherming van een compleet fort.

En zelfs een aangeplante Rhododendronstruik, zo strak in het bladerpak, blijkt plaats te bieden aan een cicade, die weer de voorwaarde biedt voor het voortbestaan van de zeldzame Rhododendronknopvreter.

Dat is dan ook meteen wel weer de mooiste tongbreker-soortnaam in dit nummer, al moet ik zeggen dat een Akkerdistelgalboorvlieg ook hoog scoort in deze categorie.

Maar nog mooier als het omgekeerd is, en zoals het ook van oorsprong zo is: dat de natuur zelf heel veel te bieden heeft aan de kwetsbare mens! Al is het maar om Rembrandts te kunnen verstoppen...

Op de jubileumavond zagen we welke prachtige kunstwerken er te maken zijn van materiaal dat de natuur ons schenkt, en er gaat een wereld voor je open bij het bekijken van vochtdruppels die planten kunnen uitscheiden.

Tenslotte is er weer een gedicht dat dient tot persoonlijke reflectie: waar kan ik de natuur tegemoet komen en iets voor haar betekenen?

Met als afsluiter nog een wijsheid, opgedaan uit één der bijdragen: laat het niet gebeuren dat er een vos op je hoofd poept, want dan is het niet goed met je gesteld.

We besloten de kaft in het thema van de herfst te maken, want die zit met alle gouden kleuren nog vers in het geheugen. Daar kunnen we de winter wel weer mee aan!

De redactie wenst u fijne feestdagen, en natuurlijk een heel gezond en kleurrijk 2025!

Excursie Kweektuin Haarlem

Tekst en foto's door Annelies Moolenaar

Op 17 augustus 2024 was Marja Koning onze gids en ze wachtte ons op bij de ingang van de Haarlemmer Kweektuin. Dit was vroeger een boomkwekerij, en is de dans ontsprongen als woningbouwgebied. Nu is het ingericht als wilde plantentuin, groentekwekerij, speelplek voor kinderen of wie maar ook even in het groen wil recreëren. In het midden van het omheinde gebied staat een ruïne, naar verluidt van een bastion met slotgracht, verwoest in de 80-jarige oorlog.

Marja zocht bij de ingang op de plant Bijvoet naar rupsen, van de zeldzame nachtvlinder Absintmonnik. Dat klonk veelbelovend maar we vonden ze niet.

In de Kweektuin zoals die nu is, staan nog bijzondere bomen die hier ooit gekweekt werden, zoals een paar mooie Tulpenbomen. En een Moereseik, die meteen dan ook gescand werd op gallen. Want eiken vormen de kraamkamer voor minstens 40 soorten wespjes, vliegen, muggen en mijten die hun kroost laten opgroeien in een gal: een op het blad gevormde bol, torentje of horentje. Zo vonden we daar dan een knoepervan een Knikkergal. En op een Rode beuk de Beuken-gal, en later op een Linde de Lindehorentjesgal.

Maar ook gewoon op de wilde planten zijn gallen te vinden, zoals die van de Akkerdistelgalboorvlieg en de Scheerlingzaadgalmug. Deze kwamen we zo al wandelend tegen. Fotograferen was lastig, het licht was fel en de galletjes soms piepklein. Hierdoor miste ik net de essentie van een verhaal over aseksuele Knoppergalwespen, wat klonk als een boeiend relaas over hoe verschillende bomen ieder hun eigen Knoppergalwesp hebben, voor vrouwen alleen of voor man-vrouw-gemengd.

Overall langs de paden groeide Wilde peen, die mooie schermbloemen heeft. Als ze uitgebloeid raken krullen de bloemschermen zich op tot een mooie bol, die voor insecten een graag gewild schuilkamertje biedt.

Met zo'n excursie is het genieten van wat je allemaal te zien krijgt, maar ook van de verhalen van wat er zou kunnen zijn. Zo hebben we flink gezocht naar een soort schildpactor, maar niet gevonden. De larven daarvan camoufleren zich door eruit te zien als een poepje, doordat die zijn/haar eigen poepjes op de rug dragen (zodat predatoren denken dat het maar een poepje is dat daar op het blad zit). Nou ja dat is een schitterende beschrijving toch.... Uit eigen archief een foto van een imago Roestige distelschildpactor. Zoiets moest het gaan worden maar helaas we vonden hem niet. Als scrabblewoord voldoet dit beestje natuurlijk ook weer uitstekend.

Roestige distelschildpadtor

Absintmonnik

Over zoeken en mooie namen gesproken: zo zochten we ook naar de Heksenkruidsteltwants. Die zou er best gezeten kunnen hebben, want het Heksenkruid had uitbundig gebloed. Zo leerden we ook vandaag weer dat veel wilde planten hun eigen insecten voeden. Zo ontstaat er dus een rijke biodiversiteit in een tuin waar wilde planten de ruimte mogen innemen.

We vonden wel de Pyjamawants, de Groene schildwants, een paar Bloemenwantsjes (heel klein) en bij de uitgang ineens een hele kolonie Vuurwantsen, van verschillende fasen (nimf en imago).

Onderweg zijn er Kornoelje bessen geproefd (met de smaak van te vroeg geopende rode wijn) en zagen we ook de bessen van de Gelderse roos, verleidelijk rood maar niet lekker als de vorst er nog niet overheen gegaan is. Pestvogels zijn er gek op, dus laten die dan deze winter maar richting Kweektuin komen!

Wat zweefvliegen betreft was het de Doodskopzweefvlieg en later een Wolzwever die de aandacht kregen. Een Schorpioenvlieg liet zich ook goed bekijken.

We zagen ook de Kleine kaardenbol en Bosandoorn vol in het zaad. De bloeitijd zat er al aardig op, maar hoe mooi moet het in deze kweektuin wel niet wezen als alle wilde planten volop in bloei staan! Het werd dus ook steeds gezegd: dit is echt een plek om nog eens in een ander seizoen terug te komen! Maar voor nu, in de nazomer, was het ook al helemaal fantastisch. En soms zit het zo grappig mee om je verslag rond te krijgen: net toen we in de auto wilden stappen zagen we Marja heftig gebaren: ze zag iets bij het hek. En jawel, het was de rups van de Absintmonnik. Hoe dronken deze sobere nachtvlinder door het leven moge gaan: de rups zat zo te zien geheelonthoudend slechts Bijvoet te eten. Een zeldzame soort, leuk, toch nog even op de valreep!

Oude duinenexcursie in de AWD

Tekst en foto Marcel Griffioen

Zaterdagochtend 14 september hebben we met een tiental leden een leuke wandeling gemaakt in de Amsterdamse Waterleidingduinen vanaf ingang de Oase. Naast de onvermijdelijke damherten zagen we de eerste boleet, een enkele vlin-der (Bont zandogje en Atalanta), maar vooral diverse libellen en juffers.

Struinend door de oude duinen was ons doel de twee daar gelegen museumbunkers te bereiken. Deze bunkers zijn gebouwd om Nederlandse kunstschatten uit diverse musea te beschermen tegen oorlogsgeweld. Hoewel de voorbereidingen al voor mei 1940 zijn begonnen, kon de oplevering van de bunkers pas plaatsvinden tijdens de bezetting. Voor de plek is gekozen, omdat de duinen tussen Vogelzang en Zandvoort als militair onbelangrijk gebied werden aangemerkt. Dat veranderde toen de bezetters in 1941 besloten tot de aanleg van de zogenoemde Atlantikwall. Alles moest daarvoor wijken. Naar verluidt heeft de

Nachtwacht van Rembrandt hier nog even gelegen, voordat het doek naar de Pietersberg, samen met Paasloo, de nieuwe bewaarplaats, is overgebracht. We begonnen en eindigden bij de Oranjekom, een kunstmatig duinmeer, waar het rivierwater uit de Lek instroomt en een zuiveringsproces ondergaat, voordat het in Amsterdam en omgeving uit de kraan kan worden getapt. Nadat we nog even in het bijbehorende museum hadden rondgekeken, gingen we een mooie ervaring rijker weer huiswaarts.

Onderzoek naar dode Wisent

Door Lidy van der Salm

Zoals de deelnemers aan de geplande excursie naar de Wisenten in het Kraansvlak in de Kennermerduinen op 5 oktober gemerkt hebben, moesten wij de excursie annuleren, omdat er een "onderzoek of zoektocht" in het gebied plaatsvond. De hekken bleven dicht. Wat was daar aan de hand? Na enig speurwerk op "Wisenten spotten in Kraansvlak" (Nationaal Park Zuid-Kennemerland) en "Wisenten.NL" kwam ik het volgende te weten.

Wisenten worden ook wel de Europese bizens genoemd en zijn de grootste, levende landzoogdieren van Europa. Nog niet zo lang geleden waren ze bijna uitgestorven, maar sinds 2007 leeft er een kudde Wisenten in het Kraansvlak, een afgesloten deel van Nationaal Park Zuid-Kennemerland. In 2007 zijn de eerste drie dieren aangekomen vanuit Białowieża Forest in Polen. De volgende drie arriveerden een jaar later, twee koeien waarvan één met kalf. Met deze zes Poolse dieren begon het. In de duinen vinden deze dieren voldoende voedsel. Het zijn herkauwers, die zowel gras eten als kruiden, knoppen, blaadjes, jonge twijgen en bast. Zelfs takken en stammen buigen ze af van de bomen en struiken. Of ze schrapen soms grond weg om bij de voedzame delen te komen. Het kalfje van toentertijd heeft zelf weer 8 kalfjes gekregen, waarvan er nog één in Kraansvlak leeft en inmiddels tot de wijzere koeien behoort. Drie zijn er overleden en vier zijn er geëxporteerd naar de Maashorst en naar Spanje.

Wisentkoeien met kalf in nationaal park Zuid-Kennemerland 2014 (Wikimedia Commons)

Normaal gesproken kan er van september tot maart vrij in het Kraansvlak gewandeld worden. Vandaar dat we onze excursie op 5 oktober gepland hadden. Misschien zouden we dan deze "kleine" jongens en meisjes wel tegen komen. Bij de voorbereiding (voorlopen) van de geplande excursie was het gebied echter afgesloten. Na informatie ingewonnen te hebben, hoorden we dat er een onderzoek plaatsvond. Onderzoek?? of was "zoektocht" een beter woord? Wat bleek namelijk: er was een Wisent (vr) zoek! Men had haar al een aantal weken niet gezien en vermoedde dat ze misschien was gestorven. Het is niet vreemd als je een keer een dier niet ziet op een controleronde door het Kraansvlak, maar zij was al weken bijna niet meer bij de kudde. Dit was een reden tot extra oplettendheid, aangezien een kuddedier niet vaak van de kudde wegblijft. Het is namelijk belangrijk om bij elkaar te blijven voor de veiligheid en het vinden van geschikte plekken om te eten, te drinken en te rusten. Ze werd uiteindelijk gevonden, onderaan een duin. Zeventien jaar na haar intrede in het Kraansvlak, werd ze daar dood aangetroffen. Ze was waarschijnlijk al een paar weken dood. Dus de kuddegenoten hebben alle tijd gehad om bij haar langs te gaan om afscheid te nemen. Ze mocht op die plek blijven liggen om op deze manier onderdeel te worden van de natuur. Dode dieren zijn belangrijk in de natuurlijke voedingstoffen kringloop. Voedingsstoffen komen na de dood beschikbaar voor andere dieren, planten, bacteriën en schimmels. Een dood dier vervult de functie van een druk bezocht restaurant, waar honderden andere dieren aan de dis schuiven!

Er werd ook een wildcamera geplaatst op om te zien hoe het degeneratieproces gaat en om te zien welke dieren erop af komen. Het bleek boeiend en leerzaam om te zien dat een Vos, die het karkas meerdere keren bezoekt, erop gaat staan of zelfs op het hoofd poept! Dit om de plekken van zijn territorium te markeren. Dode dieren zijn belangrijk in de natuurlijke voedingstoffen kringloop. Voedingsstoffen komen na de dood beschikbaar voor andere dieren, planten, bacteriën en schimmels. Hoewel het boeiend was om te zien, werd het helaas ook duidelijk dat het ecosysteem in de duinen niet goed genoeg functioneerde. Daarom werd het dier uiteindelijk opengesneden, zodat aaseters als Raven en ook wel Buizerds, er makkelijker bij konden. Maar ook muizen zag je komen, om te knagen aan de hoeven of hoorns. Vogels kwamen weer op de insecten af of namen een plukje wisenthaar mee om hun nest af te maken. In de natuur wordt alles weer hergebruikt. De kringloop van het leven en recycling in optima form.

We gaan deze excursie volgend jaar zeker weer plannen.

Jubileumavond 6e lustrum

Door Adrie van Dam met foto's van Thea Zijlstra

Het is feest. De KNNV Bollenstreek viert het 6^e lustrum in de Meerkoet in de Lisserbroek. Vijfenvestig leden kwamen samen ter ere van het 30-jarig bestaan van de vereniging. Jan Plomp heette de leden en hun partners welkom en blikte terug op 30 jaar KNNV. Wat begon als een vereniging voor natuurliefhebbers die excursies en lezingen organiseerde, is de laatste jaren uitgebreid met inventarisatieprojecten en het geven van cursussen. De vereniging is volop actief.

Al onze activiteiten kunnen natuurlijk niet plaatsvinden zonder vrijwilligers. Twee trouwe leden die de afgelopen jaren veel voor de afdeling betekend hebben, werden in het zonnetje gezet: John van Velzen als Welbespraakte Natuurvoorzitter en Cees Timmermans als Meesterlijke Natuurvriend.

Natuurlijk was er een leuke wedstrijd voor dit jubileum bedacht, waarbij de leden waren uitgedaagd om een knutselwerkje te maken waar zij hun natuurbeleving in beeld konden brengen met natuurlijke materialen. De 18 knutselwerkjes waren ware kunstwerkjes en er was een grote variatie aan inzendingen.

Verrassende en doordachte composities werden door onze leden beoordeeld en de keuzes zijn gevallen op **Kleurrijk**, **Vergankelijkheid** en **Speelsheid**.

De winnaars waren:

1^e Riek Bischoff Tulleken met **Kleurrijk**: een schilderij van sprekende vogelveertjes

2^e Cees en Ria Timmermans met **Vergankelijkheid**: compositie van schedel en dode materialen mooi verwerkt

3^e Josje den Houdijker met **Speelsheid**: een origineel huiskamergeluk van familie Eikel.

De winnende inzendingen.

Er stond ook een Bollenstreekquiz op het programma waarbij KNNV-leden in groepjes hun kennis van de streek en natuur konden testen. De groep Triple A van Agaat, Agnes en Adrie kwam als winnaar uit de bus, gevolgd door de heren Louis, Cees en Joop en het gemengde team van Ria, Annelies en Frans.

Fotograaf Jan Smit die onlangs het prachtige boek Aan Zee heeft uitgebracht met zijn zoon Mart, gaf een presentatie over het maken van het boek. Over de aanpak, de emoties en uitdagingen die daarbij kwamen. Alles heel overwogen in beeld gebracht. Prachtige foto's met lijnenspel en kleuren, van verstilde landschappen en de bruisende dynamiek van wind en golven. Van liggend in het schuim voor het perfecte plaatje en vanuit de lucht met een drone voor een overzicht. Iedereen genoot van deze presentatie.

De winnaars van de creatieve knutselwerkjes en de Bollenquiz ontvingen een echte KNNV-onderzetter die goed in de smaak viel. Na afloop was er zelfs een levendige ruilhandel van dit collectors item, ook om het mooiste plaatje te kunnen bemachtigen.

Het was een gezellige en afwisselende avond waar de leden elkaar konden ontmoeten onder het genot van een hapje en drankje.

De Lustrum Knutselwedstrijd

De overige inzendingen

Wat een originaliteit, creativiteit, fantasie en natuurliefde sprak uit al die werkjes.

Dank, dank, dank!!

🔍 Drieluik Insectenweekend Ommen

Door Agaat Mesman, Adrie van Dam en Josje den Houdijker

De Landelijke Insectenwerkgroep (LIW) van de KNNV stuurde eind mei een uitnodiging voor een insectenweekend. Drie dames uit de Bollenstreek, Agaat, Adrie en Josje gingen op pad richting Ommen om zich onder te dompelen in de wereld van insecten. Wij hebben een kleurrijk drieluik gemaakt van een interessant en gezellig weekend.

Blauwe breedscheenjuffer

Gewone boerenwormkruidgalmug

Groen-rood gestroomlijnd

Tekst en foto's Agaat Mesman

Adrie vroeg of ik zin had om mee te gaan naar het insectenweekend van de LIW en ik kon met haar meerijden. Josje ging ook mee en zo vertrokken we met z'n drieën naar Ommen. Bij aankomst bij de accommodatie was er al veel te zien. Ik wilde dit weekend meer leren over gallen. Wat zijn gallen precies? Simpel gezegd zijn gallen vergroeiingen van plantenweefsel, veroorzaakt door een ander organisme zoals galwespen, galmijten of galmuggen, maar ook door schimmels of bacteriën. Gallen kunnen er heel verschillend uitzien, van grote zwellingen tot kleine knobbeltjes of harige plekken. Soms zijn ze prachtig van kleur.

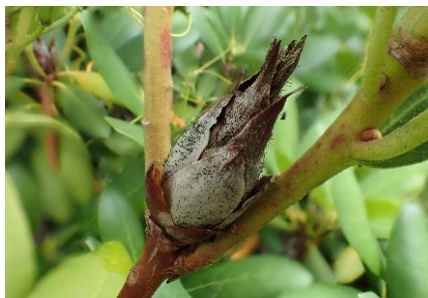
In de tuin stonden veel Rhododendrons met cicaden erop, prachtige kleine groen-rood gekleurde beestjes die er gestroomlijnd uitzien. Nadat ik ze met mijn vlinderkijker bekeken had, maakte ik toch maar wat foto's alhoewel ik niet zo om dat hele kleine spul geef.

De volgende dag vroeg Els Prins, die veel van de natuur weet, of we de Rhododendronknopvreter op de Rhododendrons al hadden gezien. Nee zeiden wij en zij liet ons de prachtige gallen zien. Ze vertelde ons dat de knoppen niet meer zouden gaan bloeien en dat de Rhododendroncicade daarvan de veroorzaker is. De Rhododendronknopvreter, in Nederland vrij zeldzaam, is een schimmel en lijkt op kleine zwarte knopspelden. De bloemknoppen worden besmet door de cicade die de schimmel bij zich draagt en kleine gaatjes in de bloemknoppen prikt om daar eitjes in te leggen. Ik nam toen toch maar wat betere foto's van de gal en de Rhododendroncicaden.

Groen-rode Rhododendroncicade

Rhododendronknopvreter

Langs een spoorlijn stonden pollen met Boerenwormkruid en daar zaten gallen van de Boerenwormkruidgalmug op. Deze gallen komen alleen in het oosten van Nederland voor. Voor mij was dit ook een nieuwe soort. Ik vond het echt een topweekend.

Zwart, rood en gele borstels

Tekst en foto's Adrie van Dam

Het beloofde een weekend te worden vol met excursies en presentaties in het teken van insecten. Met z'n drieën reisden we af naar Ommen. Het leuke van zo'n weekend is dat je soorten gaat zien die niet in je eigen woonomgeving voorkomen. Op vrijdagmiddag begon het al goed met de Weidebeekjuffer en de Blauwe breedscheenjuffer die vooral in het oosten van Nederland bij helder stromende beekjes voorkomen.

Rudolf, een kenner van mieren, had een bijzonder verhaal over het Gentiaanblauwtje, een slimme broedparasiet die haar eitjes legt op een Klokjesgentiaan

dicht bij een nest van de Bossteekmier. De larven worden door de mieren meege-
nomen naar het mierenest, waar ze veilig en gevoed de winter doorkomen. Net
zoals dat bij een Koekoek gebeurt. En zo kwamen voor mij de rupsen in beeld.

Rups Witvlakvlinder

Rups Kroonvogeltje

Larven bladwesp

Agaat verdween bijna in een Ruwe berk om naar gallen te zoeken en zag een blad
met een groep rupsen die systematisch een blad opaten. Nu is niet iedere rups
een rups. Dag- en nachtvlinders hebben rupsen en bladwespen hebben larven die
op rupsen lijken. Het verschil zit 'm in de poten, de schijnpoten en de buikschui-
vers.

De zwarte kop van de rupsen op het berkenblad laten zien dat het larven van een
bladwesp zijn. Vlakbij op een ander blad zat een felgekleurde rups, zwart-rood-
geel met een varia aan borstels op het lijf, de rups van de Witvlakvlinder, een
nachtvlinder. Het is een opvallende contrast tussen de rups en de vlinder die zelf
saai bruin is. Deze soort kwamen we een aantal keer tegen. Nog een bijzonder
ogende rups was van het Kroonvogeltje, ook een nachtvlinder. Een lichtgroene
rups met twee rode wratten op het achterlijf die op oogjes lijken en je toch indrin-
gend aankijken. In de brandnetels zat een kluwen van gitzwarte rupsen van de
Daggauwoog, een dagvlinder, met witte stipjes en enorme stekels en opvallende
oranje buikpootjes.

En waar is Josje gebleven? Ze was verdwenen in het struikgewas en had zo haar
eigen avontuur.

Zwart-geel horizontaal en verticaal gestreept

Tekst en foto's Josje den Houdijker

Samen met Adrie en Agaat ging ik op pad naar Ommen voor het insectenweekend.
We bezochten onder andere het natuurgebied Junner Koeland. De zon scheen

volop en het was windstil. Toch hoorde ik iets ritselen in de begroeiing. Na goed kijken zag ik een grote sprinkhaan, het bleek de Grote groene sabelsprinkhaan te zijn, laag bij de grond in een rommelige struik.

Wesp spin horizontaal en verticaal gestreept

Kruis spin

In de schaduw zag ik hoger in een struik een groot verticaal hangend web met daarin een Kruis spin met een prachtige tekening op zijn onderlijf in de vorm van een kruis en met acht harige poten. De Kruis spin wordt ook wel de Tuin spin genoemd, omdat deze spin in een uit de wind afgeschermd beschaduwde hoge plant in tuinen leeft. De Kruis spin vangt in zijn web vliegende insecten, maar zelf wordt hij gegeten door insecteneters zoals vogels. De levenscyclus van de Kruis spin is tweejarig. De paring vindt plaats in de herfst, de eitjes overwinteren en komen in de lente uit. Pas het jaar erna worden ze volwassen. Ze worden één jaar oud. De Kruis spin maakt iedere dag een nieuw web.

Op het vlakke stuk land van Junner Koeland stonden het gras en de planten hoog en het was grotendeels al uitgebloeid. Ook weer in de zon zag ik laag bij de grond in de hoge uitgebloeide planten een zigzaggend wit web met daarin een grote Wesp spin. Prachtig, zoals je ook kunt zien op de foto. De Wesp spin wordt ook wel Tijgerspin genoemd en is groter dan de Kruis spin. Ze zijn beide te vinden in onder andere heidevelden. De tekening van zijn achterlijf van boven is anders dan van onderen. De bovenkant heeft zwart-gele strepen horizontaal en op de onderkant zijn er zwart-gele strepen verticaal. Na de paring wordt het mannetje opgegeten door het vrouwtje. De eitjes zitten veilig in een coconnest. Het vrouwtje overlijdt in het najaar, eind september. De spinneneitjes in de cocon overwinteren en in het voorjaar komen de eitjes uit. De Wesp spin is gespecialiseerd in het vangen van springende insecten zoals de sprinkhaan. Prachtig om de natuur zo waar te nemen.

Ruim baan voor verliefde padden

Tekst en foto's Arie van der Lans

In de tuin merk je ze niet zo op, maar ze zijn er wel: padden, goed verstopt onder de planten, rustig afwachting op een vette vlieg. Helemaal volgevreten zoeken ze in de herfst een rustig plekje om te overwinteren, veelal onder de grond. En dan in het voorjaar als de nachten minder koud zijn (boven de 6° C) met een hoge luchtvochtigheid gaan ze op zoek naar een partner en water om te zorgen voor nageslacht. Als ze eenmaal in het water zijn, wikkelen de dames hun eieren in snoeren rond waterplanten en takken. Eén snoer kan wel tweeduizend tot zesduizend eitjes bevatten!

Ook de padden in het Keukenhofbosch trekken naar het water. Alleen, die padden moeten een weg oversteken (de Van Lijndenweg) voordat ze het water bereiken. En ja, dan lopen ze het risico dat ze een auto tegenkomen met minimaal 4 banden. Worden ze geraakt door een band dan heb je het al snel over een 'plat'. De pad in kwestie is overleden en zal geen nageslacht meer krijgen.

Om te voorkomen dat de padden "plat" worden gereden zetten vrijwilligers van de paddenwerkgroep van Natuurvereniging de Bollenstreek vanaf half februari – half april bij gunstig paddentrekweer rond de schemering de van Lyndenweg af met hekken. De padden kunnen vervolgens rustig oversteken.

Vrijwilligers paddentrek Lisse

Al vanaf 2004 worden de padden door vrijwilligers van de natuurvereniging veilig begeleid. In eerste instantie door het fysiek plaatsen van hekken op de van Lyndenweg en de Loosterweg zuid. Vervolgens werden de padden in enkele ronden opgeraapt en in de slootkant gezet. Voordeel was dat we precies wisten hoeveel

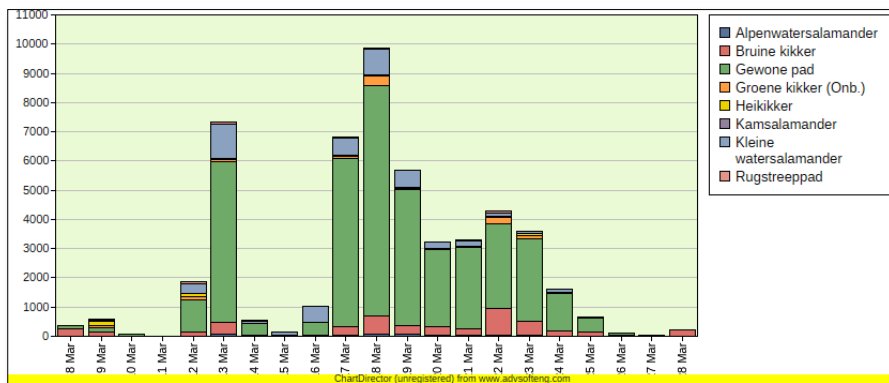

padden in een bepaald tijdsbestek overstaken. Op de Loosterweg Zuid werden steeds minder padden gesignaleerd ofwel zoals een van de bewoners opmerkte: Vroeger kon ik bijna mijn schuur niet bereiken zonder op een pad te staan maar nu heb ik ruim baan. Om die reden sluiten we de Loosterweg Zuid niet langer af en concentreren we ons op de Van Lijndenweg.

Methode afzetting van de weg

De meest ideale methode is om onder de weg een amfibietunnel aan te leggen, maar dat vond de gemeente Lisse bij de laatste renovatie van de van Lyndenweg te kostbaar, daarom zetten we nu de weg af door het draaien van hekken over de van Lyndenweg zodanig dat de hulpdiensten erlangs kunnen. Met als voordeel dat je niet langer fysiek loopt te sjouwen met 6 hekken. Oprapen van de padden doen we nu niet meer omdat dat best wel veel tijd en vrijwilligers vraagt terwijl de padden tot aan de ochtendschemering trekken. We hebben nu dus geen idee hoeveel padden daadwerkelijk van het bos naar de slootkant trekken. Wel maakt elke vrijwilliger op zijn/ haar avond wel een inspectierondje of er daadwerkelijk padden trekken, zodat je een beetje weet of het zin had om die avond de hekken te zetten. 's Avonds laat (als bij inspectie om een uur of tien blijkt dat er geen padden op die avond trekken) of 's ochtends vroeg wordt de weg weer opgezet voor het verkeer.

Er zijn op andere locaties een heel aantal groepen die daadwerkelijk de padden oprapen en overzetten omdat afsluiting van de weg niet mogelijk is. Die gegevens worden door Ravon verzameld en dagelijks in een tabel vermeld, zoals hieronder. De tabel wordt dagelijks 'ververst'.

Voorbeeld van de trek van padden (groen) van 9 – 28 maart.

Op basis van deze tabellen hebben ook wij in Lisse inzicht in de dagen dat de padden naar de sloot trekken. Meestal betreft het enkele avonden in een maand waarbij de omstandigheden ideaal zijn, dat zie je dan de volgende dag terug in de tabel van Ravon. Voor informatie over de paddentrek en de laatste tabellen:

www.padden.nu

En ja, dan de hamvraag: van het bos naar het water worden de padden beschermd door een wegafzetting, maar van het water naar het bos? Wie beschermt hen dan? Bescherming is dan niet nodig want de padden gaan terug met de luchtbrug met Reigerjet (zie foto)

In werkelijkheid trekken de padden over een lange periode weer terug naar het bos. Die periode is te lang om wegen af te sluiten. Er zullen bij de terugtocht ook best wel verkeersslachtoffers vallen, maar de 'platte' padden vind je 's ochtends niet terug. Die worden netjes opgeruimd door o.a. kraaien.

Wilt u de padden in het voorjaar zien trekken? Maak dan een wandeling in de schemering op o.a. de van Lyndenweg bij een temperatuur van meer dan 6°C en een beetje regen. In de bocht en tussen de wegversmallingen heeft u de meeste kans op overstekende padden.

Wilt u helpen met het overzetten van de padden (draaien van de hekken)? Geef dan een seintje aan Arie van der Lans: arievanderlans@live.nl tel 0623059561.

🔍 **Natuurmomentje – Het Baardmannetjes-paradijs**

Tekst en foto's van Adrie van Dam

In het hart van Nederland liggen de Marker Wadden, vijf natuureilanden die kunstmatig zijn aangelegd om het natuurherstel in het Markermeer te verbeteren. De eilanden zijn aangelegd met zand, klei en slib uit het Markermeer waardoor nieuwe natuur tot ontwikkeling is gekomen. Natuurlijke oevers, ondiepe delen en rietmoerassen zijn ingericht voor vogels om te foerageren en te rusten. Het is een paradijs voor vogels. Een van de eilanden is toegankelijk voor bezoekers en een wandelroute rond het eiland langs verschillende vogelkijkhutten biedt de wandelaar een unieke kijk op nieuwe natuur.

De leden van de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk, de NVNV, bezochten zondag 20 oktober dit bijzondere stukje natuur.

Marker Wadden

Even na half 11 stappen we met 30 vogelaars van de boot. Het weer is droog, niet koud en er staat een licht briesje. De eerste 'tjing-tjing' geluidjes in de rietvelden worden al snel opgevangen door de oplettende vogelaars. De roepjes komen uit verschillende hoeken van de brede rietkraag, het biotoop van Baardmannetjes. Er wordt getuurd in het wuivende rietveld. Af en toe is er een overvliegende flits laag

over het riet te zien, die weer diep de rietkraag induikt. Ik heb nog nooit een Baardmannetje gezien en blijf hoop houden er toch één goed in beeld te krijgen. Een stuk verderop zijn er weer de korte heldere roepjes op verschillende plaatsen te horen. Inmiddels herken ik het belletje, maar waar moet ik kijken? En dan, plotseling, drie stuks hoog in de pluimen vlak voor onze neus. Het eerste wat me opvalt, is dat ze groter zijn dan ik had gedacht. Twee mannetjes en een vrouwtje zijn even druk bezig van riethalm naar riethalm en plotseling zijn ze weer weg. Als ik over een planken pad naar de vogelkijkhut loop, hoor ik iemand roepen en ik sta net achter een scherm met kijkgaten. Ik heb ze goed in beeld, prachtig zijn ze! De bruinoranje kleur van de rug contrasteert met de lichtgrijze kleur van de buik. De helder gekleurde veertjes zijn als een harmonica gerangschikt boven een lange staart. De mannetjes met strakke bakkebaarden, het vrouwtje zonder.

Baardmannetje ♀

Baardmannetje ♂

Even later worden een mannetje en een vrouwtje Baardmannetje vlak langs het wandelpad gezien. Een samenscholing van 30 mensen dicht op elkaar met lange lenzen van fotocamera's of telescopen volgt het paar. Door het wuivende riet is het lastig om ze goed in het beeld te krijgen. Het vrouwtje plukt aan een rietpluim en snoept van de zadjes, ze is goed te zien. Het mannetje zit lager en is lastiger te zien vooral ook door het beweeglijke riet. Het verbaast me dat dit stel zich niet stoort aan het publiek dat op slechts een paar meter afstand staat en toch zeer enthousiast elkaar aanwijzingen geeft waar ze precies moeten kijken. Mijn eerste Baardmannetjes, beginnersgeluk, een toevalstreffer, geef het maar een naam. Ik vind dat mevrouw en de heren Baardmannetje er paradijselijk mooi op staan.

🔍 **Onder de loep – Het mysterie van druppels**

Tekst en foto's van Adrie van Dam

Zie je het ook weleens in de ochtend als de luchtvochtigheid hoog is? Ook al heeft het niet geregend zijn er druppels op planten te zien. Druppels op de rand van een blad, precies op de topjes, in een keurige rij gerangschikt. Vrouwenmantel is zo'n plant waarbij je dit mooi kunt zien.

Dauwdruppels lijken het, maar dat zijn ze niet altijd. Ook op paddenstoelen zie je ze, onder de hoed of langs de rand van het console bij houtzwammen. Dit verschijnsel heet guttatie. 'Gutta' betekent druppel in het Latijn. Ze zijn parelronde, glashelder, bloedrood of goudgeel. Een dauwdruppel is condensatie van vocht uit de lucht, van buitenaf dus. Ze komen voor op het hele oppervlakte van een blad en vaak druipen ze van het blad af. Guttatie komt van binnenuit, overtollig vocht wordt door een plant of een schimmel uitgeperst. Deze druppels zitten bij planten alleen aan de randen van het blad of blijven lang op de bladpuntjes hangen.

Guttatiedruppels op planten

Plantenwortels nemen vocht en mineralen uit de bodem op om te groeien. Voor een goed evenwicht wordt vocht via huidmondjes die onderaan het blad zitten verdampt. Soms is er teveel vocht en kan er niet voldoende via de poriën worden verdampt. Het overtollige vocht wordt aan het einde van de bladnerven uitgescheiden. Precies op de topjes.

Paddenstoelen halen vocht uit de grond en houtzwammen uit hout. Vocht dient als transportmiddel van stoffen die nodig zijn voor de opbouw van het vruchtlichaam. Guttatie komt vooral voor bij jonge paddenstoelen die flink in de groei zijn. Ook zij kunnen overtollige vocht uitzweten. Het overschot aan overtollig water en mineralen wordt uitgeperst.

Afhankelijk van de mineralen die in het water zitten kunnen dit prachtige kleuren zijn. De Teervlekkenzwam is zo'n houtzwam waar je vaak guttatedruppels met een barnstenen kleur aan de onderkant en langs de hoedrand ziet.

Teervlekkenzwam

Op een Geschubde inktzwam zitten rode druppels. Dit verwacht je niet omdat een Geschubde inktzwam bij het verspreiden van sporen inktzwarte druppels laat vervloeien.

Rode guttatedruppels

Guttatie op een jonge Zalmzwam

De natuur is altijd verrassend en soms een kunstwerk.

♣ Fort Spijkerboor – Schatkamer voor Wasplaten

Tekst en foto's Michel Langeveld

Fort Spijkerboor is een fort in de provincie Noord-Holland. Het is onderdeel van de Stelling van Amsterdam, een verdedigingslinie die tijdens de Eerste Wereldoorlog werd ontworpen om de stad Amsterdam te beschermen. Het fort werd gebouwd tussen 1889 en 1913 bij Spijkerboor, een knooppunt van kanalen en dijken, en was een zwakke plek in de verdedigingslinie.

Het bouwwerk is omringd door water, zware menselijke activiteiten ontbreken en er is ook nauwelijks mest (geen grote grazers). Dit werkt zeer positief uit op de biodiversiteit van het afgezonderde gebied. Het terrein stond bij "wasplaten-freaks" ook niet voor niets bekend als hotspot voor deze soort.

Vanwege de bijzondere ecologie wilde de Paddenstoelen Werkgroep Noordwijk graag een bezoekje brengen aan het gebied om een inventarisatie uit te voeren. Daarom werd begin dit jaar contact opgenomen met Natuurmonumenten, de eigenaar van het gebied. Ook met Martin Oud, excursieleider van de paddenstoelenwerkgroep De Noordkop, kenner op het gebied van wasplaten en iemand die al eerder rondleidingen door dit gebied had verzorgd. Beide partijen reageerden enthousiast op ons plan, en al snel was er een datum geprikt.

Op donderdag 31 oktober was het eindelijk zover: als werkgroep kregen we de kans om dit bijzondere terrein te betreden. De zon scheen volop, wat de ervaring

nog eens extra bijzonder maakte. Al snel werd duidelijk waarom dit gebied zo uniek is: het wemelde er van de mooiste soorten. Het eiland leek wel een schatkamer van de natuur, bezaaid met indrukwekkende wasplaten, breeksteeltjes, knotszwammen en koraalzwammen in overvloed. We keken onze ogen uit en waren het er allemaal over eens: de timing kon niet beter. Het was een perfecte dag om dit stukje natuurpracht te ontdekken.

Sikkelkoraalzwam

Ridderwasplaat

Enkele bijzondere vondsten (microscopisch bevestigd):

- Knolvoetbreeksteeltje, zeer zeldzame soort, met als bijzondere eigenschap een knolletje aan de voet, slechts bekend van zes atlasblokken
- Ridderwasplaat (var. *fornicata*), bleke variant, slechts bekend van acht atlasblokken
- Grauwe wasplaat, een zeer slijmerige soort, staat op de rode lijst als 'kwetsbaar'
- Slanke kopergroenzwam, zeer zeldzame soort, kleine hoed en witte/crème-kleurige lamellen, staat op de rode lijst als 'bedreigd'
- Wantsenwasplaat, zeldzame soort, ruikt naar wantsen. Staat op de rode lijst als 'bedreigd'.
- Verblekende knotszwam, staat op de staat op de rode lijst als 'kwetsbaar'
- Fraaie knotszwam, staat op de rode lijst als 'kwetsbaar'
- Sikkelkoraalzwam, staat op de rode lijst als 'kwetsbaar'
- Papegaaizwammetje, met soms grote gele hoedjes

- Sterspoorsatijnzwam, aanwijzing voor kwaliteitsgrasland, rode lijst 'gevoelig'
- Bleke sikkelkoraalzwam, rode lijst gevoelig

Papegaaizwammetje

Slanke kopergroenzwam

Tijdens onze excursie keken we onze ogen uit en hebben veel soorten gezien die op veel plekken in Nederland niet te vinden zijn. Na de excursie keerden we tevreden huiswaarts.

Wantsenwasplaat

Ver voorbij links *

Door Paul Venderbosch

Als ik snak naar een rijstevlaai
en die pin met een plastic pas
digitaal in een handomdraai
Dan vervoer in een linnen tas

Als ik mijn jasje nu eens stoom
of nu mijn wasje weer eens draai
met fris groen opgewekte stroom
Is dat dan ecologisch fraai?

Als ik baal van die koeienvlaai
van die boer met zijn mestopslag
Als ik schijt van al dat gegraai
van liberaal vandaag de dag

Als ik nu vogels tel in zijn wei
met een drone zonder waterstof
maar met diesel en stank daarbij
Is dat dan humanitair wel tof?

Ik weet het niet. Ben best wel murw
Ik twijfel dan. Pieker me suf
Calculeer CO2 en turf
Niks geen greenwash. En ook geen bluf

Ik wil groen doen in deze tijd
Ben activist en veganist
Maar tjee wat is dat toch een strijd
Want een rebel blijft niet onbetwist

* Het wereldnatuurfonds (WWF) heeft een simpele test om je ecologische voetafdruk te bepalen.

Hoe groen ben jij nu bezig vandaag? (<https://voetafdruktest.wwf.nl/>).

Waarnemingen 1 augustus t/m 30 oktober 2024

Door Sarah Humphrey

Voor het derde jaar op een rij brengt een Hop een bezoek aan de Bollenstreek, dit keer in Voorhout. Een Draaihals is na twee jaar weer te zien in onze regio, al is het een flitsbezoek van enkele minuten. Begin september zwerft een Zearend over Warmond en een Zwarte Wouw bivakkeert op een perceel in Noordwijkerhout. Het blijkt goed te gaan met de IJsvogel, gezien het aantal waarnemingen dat zijn ingevoerd. Laten wij hopen op een niet te strenge winter.... Een volledig overzicht van de afgelopen periode is te vinden op: <https://knnvbollen.waarneming.nl/>

Op 19 oktober is er een Georde Fuut ter plaatste op de Klinkenbergerplas (WNL). In augustus is een Roerdomp regelmatig te zien in de omgeving van de Oude Vuilnisbelt in Sassenheim (VWA). Op 11 en 12 oktober is een Koereiger ter plaatse op en rond de Oude Vuilnisbelt (EBO, HVS, JDR). Tijdens de avondschemering op 26 oktober vliegen er 13 Grote Zilverreigers naar hun slaapplek in de Eendenkooi in Warmond (SHU). Een Kleine Zilverreiger is hier op 12 oktober aanwezig (WNL). Een groep van 7 Purperreigers vliegt op 28 augustus in zuidelijke richting over de Oude Vuilnisbelt. Een enkele Grote Zilverreiger vliegt mee (HVS). Op 20 oktober is er nog een vogel ter plaatse in de Elsgeesterpolder te Voorhout (WNL).

Meestal zien wij Ooievaars in de weilanden. Het verbaast een waarnemer een vogel op 20 oktober foeragerend te zien op een smalle strook tussen de spoorlijn en het fietspad langs de A44 ter hoogte van het Total tankstation. De vogel is geringd, maar het is moeilijk af te lezen (SHU). Leuk is de groep van 40 Lepelaars die op 3 oktober in zuidelijke richting vliegt over het centrum van Sassenheim (HVS).

Sarah Humphrey

Een groep van 30 Knobbelzwanen is op 6 oktober aanwezig in de Elsgeesterpolder te Voorhout (WNL).

Een enkele Toendrarietgans, een van de 'winterganzen', vliegt op 16 oktober in zuidelijke richting over de Oude Vuilnisbelt in Sassenheim (JDR). Een groep van 110 Kleine Rietganzen vliegt op 31 oktober in zuidelijke richting over het gebiedje Kooivreugd aan het einde van de Mennenweg in Sassenheim (JWI). 403 Grauwe

Ganzen foerageren op 6 oktober in de Elsbroekerpolder te Hillegom (WNL). Op 15 oktober vliegen de eerste 39 Kolganzen van de winter in zuidelijke richting over de Oude Vuilnisbelt (JDR). Een groep van 30 ex. vliegt op 28 oktober over het centrum van Hillegom (WNL). 75 Brandganzen vliegen op 24 oktober over de Mot-tigerpolder in Voorhout (PVZ).

Vijf Pijlstaarten vliegen op 16 oktober in zuidelijke richting over de Oude Vuilnisbelt (JDR). Hier is op 27 oktober de eerste Brilduiker van de winter te zien, het is een ♀ (WNL).

Een Wespendief vliegt op 2 augustus over de Lisser Poelpolder zuid (JWI). Een ex. vliegt op 29 augustus over de Hoogeveense Polder in Noordwijkerhout (WNL). Op 16 oktober is er een Zwarte Wouw ter plaatse in een perceel langs de Boekhorsterweg te Noordwijkerhout (RJA). Prachtig is de Zeearend die op 1 september over de Klinkenbergerplas en Voorhofpolder te Warmond vliegt (WNL). De dag daarna vliegt er nog een over Warmond, misschien dezelfde vogel, hij wordt door een Buizerd verjaagd! (JST).

Op 28 augustus vliegen er 3 eerste kalenderjaar Bruine Kiekendieven in oostelijke richting over het centrum van Sassenheim (HVS). Een ♀ ex. is op 14 september aan het jagen in de Elsgeesterpolder te Voorhout (WNL). Op 25 oktober vliegt er een ♀ Blauwe Kiekendief in zuidelijke richting over de Kagerbuurt in Sassenheim (JDR). Een Havik probeert op 6 augustus een Torenvalk te slaan in de Eendenkooi te Warmond (WNL). Een ex. weet op 29 augustus een Houtduif in de Hoogeveense Polder te Noordwijkerhout te pakken, de roofvogel gebruikt een kas als dekking om de duiven te verrassen in een duikvlucht (WNL). Nog een vogel probeert op 24 september een Patrijs te grijpen in de Noordzijderpolder, maar laat los als de plaatselijke Kraaien de aanval inzetten (RGE). Langs het Kroftwegje in Sassenheim jaagt een Sperwer op 24 augustus op de plaatselijke Halsbandparkieten. Leuk zijn de twee Visarenden die op 6 september in zuidelijke richting over het centrum van Sassenheim vliegen (HVS).

Op 5 september vliegt er een Roodpootvalk over het Sollasi bungalowpark te Noordwijkerhout (RJA). Een jagende Smelleken is op 20 oktober te zien in de omgeving van de Grote Looster in Lisse (WNL). Een Boomvalk vliegt op 6 augustus over het centrum van Sassenheim (HVS). Op 24 augustus is er een ex. ter plaatse langs het Kroftwegje in Sassenheim (PVZ). Het paartje Slechtvalk is regelmatig te zien op en rondom de Pancratiuskerk in Sassenheim (VWA). Op de toren van NH Leeuwenhorst in Noordwijkerhout blijft het sinds mei akelig stil....

Op 2 augustus vliegt er een Wespendief over de Lisser Poelpolder zuid (JWI). Een ex. vliegt op 29 augustus over de Hoogeveense Polder in Noordwijkerhout (WNL).

Waterrallen horen wij eerder dan dat wij ze zien, ze zijn makkelijk te herkennen door hun gegil, dat klinkt als van een speenvarken. Echter de laatste tijd is er een ex. te zien in het riet langs het Kroftwegje in Sassenheim, blijkbaar is het daar goed toeven (PVZ)!

Peggy van Zoen

De afgelopen periode zijn er in vergelijking met voorgaande jaren heel weinig bollenvelden onder water gezet, naar mijn weten slechts drie. Van begin augustus tot begin oktober levert een geïnundeerd bollenland langs de Torenlaan tussen Lisse en Voorhout verschillende soorten steltlopers op, onder andere Bonte Strandloper, Goudplevier, Groenpootruiter, Kemphaan (3 exx. op 7 oktober), Kievit, Oeverloper en Watersnip (VWA). Nog een veld langs de Essenlaan in Lisse is op 22 september goed voor een Bosruiter (WNL). Dit bollenveld is vrij groot qua oppervlakte en het water is ook redelijk diep, misschien te diep om aantrekkelijk te zijn voor steltlopers. Een veld in het noordelijke bollengebied te Hillegom levert op 30 augustus 2 Witgatten op (WNL). Het Bokje is de kleinste snip en laat zich niet makkelijk zien. Toch is het op 9 oktober een waarnemer gelukt als drie vogels vanuit een perceel op langs de Boekhorsterweg in Noordwijkerhout vliegen (RGE). Waarnemingen van Patrijzen komen vanuit verschillende locaties in de Bollenstreek: onder andere Klein Leeuwenhorst en de Kraaierslaan in Noordwijkerhout, de Beekpolder en de Elsgestepolder in Voorhout, de Grote Looster en omgeving in Lisse (10 exx. op 25 september), de Leidse Vaart Noordwijkerhoek (15 exx. op 16 september) en in het westelijke bollengebied te Hillegom (15 exx. op 13 augustus, gezien vanuit de trein) (VWA). De laatste twee Gierzwaluwen van de zomer in onze omgeving zijn op 1 september vliegend te zien over de Kagerbuurt in Sassenheim (JDR).

Twee eerste kalenderjaar Bosuilen zijn op 2 augustus ter plaatse in de Vogelenbuurt te Sassenheim (HVS). Op 12 september maakt een vogel graag gebruik van een stok bij een cameraval in ons inventarisatiegebied (SHU).

Drie ♂ exx. zijn op 17 oktober roepend gehoord in Oostergeest te Warmond (WNL). Op 19 oktober roept een man en een vrouw naar elkaar in Lisse (WNL). Een Kerkuil is op 28 oktober overvliegend gezien in de buurt van de Warmonderdam te Sassenheim (HVS).

Ijsvogels zijn de laatste periode zo goed als overal in de Bollenstreek gezien, onder andere bij de Klinkenbergerplas, de Zanderij in Hillegom, Huys te Warmond, de Kraaierslaan in Noordwijkerhout en de Elsgheesterpolder in Voorhout. Opvallend is de vogel die op 28 augustus over de achtertuinen langs de Parklaan in Sassenheim vliegt richting Park Rusthoff (HVS).

Alweer dit jaar brengt een Hop een bezoek aan de Bollenstreek! Dit keer strijkt op 11 september er een neer in de Elsgheesterpolder te Voorhout. De eerste melding komt van een bewoner aldaar. Op 13 september is de vogel alweer weg (VWA). Ook een aparte waarneming is die van een Draaihals, die op 3 september heel even ter plaatse is op de Oude Vuilnisbelt, het lukt de waarnemer een foto te maken voordat de vogel is gevlogen (PVZ). Dit is de allereerste waarneming van deze soort in Sassenheim en de eerste sinds 2022 in de Bollenstreek.

De laatste drie Boerenzwaluwen van de zomer vliegen op 16 oktober in zuidelijke richting over de Oude Vuilnisbelt in Sassenheim (JDR). Op 22 september zijn er nog 2 Huiszwaluwen te zien in de Lisser Poelpolder zuid (SHU). De Elsgheesterpolder in Voorhout is goed voor drie soorten Kwikstaarten. Op 14 september is er een Engelse Kwikstaart ter plaatse (BBU). Twee Rouwkwikstaarten zijn op 17 september hier aanwezig (WNL). Op 20 september is de laatste Gele Kwikstaart van de zomer hier te zien (WNL). Op 31 augustus laat de eerste Grote Gele Kwikstaart van het najaar zich zien (JWI).

Niet minder dan 25 Paapjes zijn op 31 augustus ter plaatse in de Floris Schouten Vrouwenpolder Zuid te Sassenheim (HVS). Op 12 oktober is er nog een ex. te zien bij de Oude Vuilnisbelt (JDR). Paapjes verlaten in augustus en september hun Europese broedgebieden om te gaan overwinteren ten zuiden van de Sahara. Net als het Paapje, trekt ook de Tapuit in het najaar richting de Afrikaanse savannen. In Nederland trekken veel Scandinavische en Groenlandse vogels door. Op 29 augustus zijn er 5 vogels ter plaatse in de Zilkerpolder te Noordwijkerhout (WNL). Een groep van 15 exx. is op 8 september te zien in de Elsgesterpolder te Voorhout (JWI). Hier is op 26 oktober het laatste ex. van het jaar te zien (JWI). Een ♂ Beflijster vliegt op 16 oktober in zuidelijke richting over de Oude Vuilnisbelt (JDR). Op 15 oktober is er een duidelijk trek van Koperwieken. Een waarnemer telt 342 vogels vliend in zuidelijke richting over de Oude Vuilnisbelt te Sassenheim (JDR). Een foeragerende Grauwe Vliegenvanger is op 21 september te zien in de wijk Poelpolder te Lisse (AMO).

In Park Rusthoff te Sassenheim zijn er op 5 oktober 3 Vuurgoudhanen ter plaatse (HVS). Op 27 oktober zijn er 2 exx. te zien bij de Klinkenbergerplas (WNL). De Noordse Kauw is een tussenvorm van de Westerse Kauw en de Russische Kauw en is te herkennen door zijn zijhalsstrepen (soms gereduceerd tot vage vlekken). Hij duikt vaak op in de winterperiode. Een vogel is sinds 18 september regelmatig te zien in de Kagerbuurt te Sassenheim (JDR, PVZ). Een Roek vliegt op 26 oktober in zuidelijke richting over het centrum van Sassenheim (HVS). Op 23 oktober vliegt er een Raaf in noordelijke richting over de Kraaierslaan-Noordzijderpolder (WNL). Een roepende Bladkoning is op 3 oktober te horen op het terrein van de Sancta Maria in Noordwijkerhout (WNL). Nog een ex. is op 10 oktober ter plaatse bij de Sint Bavo in Noordwijkerhout (MWI).

Met dank aan de waarnemers:

AMO	Annelies Moolenaar	MWI	Maarten Wielstra
BBU	Bas v.d. Burg	PVZ	Peggy van Zoen
EBO	Erik Boekhoven	RGE	Reinder Genuit
HVS	Hans van Stijn	RJA	Rob Jansson
JDR	Job de Ridder	VWA	Vele waarnemers
JST	John Stigters	WNL	waarneming.nl
JWI	Jan Wierda	SHU	Sarah Humphrey

Waarnemingen voor de periode 1 november 2024 t/m 31 januari 2025 kunnen worden doorgegeven via www.waarneming.nl, bereikbaar via onze website of per email: vogelsbollenstreek@gmail.com

Activiteitenprogramma

Zaterdag 4 januari 2025: Nieuwjaarspannenkoekenwandeling in de AWD

Al veel jaren organiseert de KNNV Bollenstreek op de eerste zaterdag van het nieuwe jaar deze inmiddels traditionele wandeling. Na afloop van de wandeling (rond 12.00 uur) gaan wij in de Boshut van 't Panneland genieten van een heerlijke pannenkoek. De vereniging biedt een drankje aan, de pannenkoek is voor eigen rekening.

Wij vertrekken om 09.00 uur vanaf de grote parkeerplaats tegenover het gemeentehuis van Lisse naar de ingang Panneland van de AWD. U kunt zich per e-mail opgeven bij jan.bischoff.tulleken@gmail.com. Wilt u opgeven of u zelf rijdt en eventueel anderen mee wilt nemen (graag aantal personen opgeven) of dat u liever met een ander mee wilt rijden, dan wel rechtstreeks naar Panneland gaat. Meerrijders betalen € 2,00 aan hun chauffeur.

Zaterdag 18 januari 2025: Wintergasten Zuid-Hollandse eilanden en Zeeland

Dit jaar gaan we o.l.v. Pel van Hattum weer eens naar de Zuid-Hollandse eilanden om een dag te vogelen. Heeft u interesse en bent u nieuwsgierig of de we Roodhalsgans dit jaar gaan zien?

Vertrek om 08.00 uur vanaf het Gemeentehuis te Lisse en we zijn ongeveer 17.00 uur terug. U dient zelf voor eten en drinken te zorgen, wel zoeken we een horeca gelegenheid op voor een soepje. Meerrijders betalen €15,00 aan de chauffeur. Aanmelden kan bij Jos van Schie het liefst via WhatsApp op 0613561481 of mail naar jf59vanschie@hotmail.com

Zaterdag 15 februari 2025: Winterwandeling AWD ingang de Zilk

Deze wandeling is bedoeld om gezellig te wandelen waarbij we onderweg aandacht besteden aan de dingen die we tegenkomen en gebruik maken van de kennis die in de groep aanwezig is. Een ieder kan op deze wijze een aandeel hebben in de excursie. De wandeling duurt ongeveer twee uur.

We verzamelen om 8.30 uur bij gemeentehuis Lisse. Autokosten € 1,00 p.p. te betalen aan de chauffeur. U kunt zich tot 10 februari opgeven bij Jan Plomp tel. 063846180045 of email janplomp2017@gmail.com. Wilt u daarbij opgeven of u zelf rijdt en eventueel anderen mee wilt nemen (in dat geval graag het aantal personen opgeven) of dat u liever met een ander mee wilt rijden?

Zondag 2 maart 2025: Mossen en Korstmossenexcursie in de AWD

Onder leiding van Thijs van Trigt gaan we opzoek naar mossen en kostmossen in de Amsterdamse Waterleidingduinen.

We verzamelen bij de ingang van de Zilk en we beginnen om 10.00 uur. De excursie duurt naar verwachting tot ongeveer 12.30 uur. Kleeed je goed aan, want er wordt veel stilgestaan. Tip: neem een loepje mee voor de kleine details. Geef je op voor 27 februari bij Agaat Mesman per mail agaat@quicknet.nl of per telefoon: 06 55061112. **Let op deze excursie is op zondag.**

Zaterdag 29 maart 2025: Excursie in het Jac. P. Thijssepark in Amstelveen

Het ruim 5 hectare grote Jac. P. Thijssepark ligt in het noordwesten van Amstelveen. Het oudste gedeelte is aangelegd in 1940. Het jongste deel in 1972. Door de stijl, het ontwerp en het gebruik van uitsluitend inheemse planten heeft het park bekendheid tot ver buiten onze grenzen gekregen. Het park bestaat uit vele tuinkamers, ieder in een eigen sfeer. Fotografen, filmers en tv-ploegen vanuit de hele wereld zijn er geweest en hebben het beeld van dit park over de wereld verspreid. Een park dat natuurliefhebbers en wandelaars jaarrond veel te bieden heeft. Toegang is gratis.

Vertrek om 08.00 uur vanaf de grote parkeerplaats bij het gemeentehuis van Lisse. Wij zijn om ong. 13.00 uur weer terug. U kunt zich tot uiterlijk donderdag 27 maart per e-mail aanmelden bij jan.bischoff.tulleken@gmail.com. Wilt u bij uw aanmelding opgeven of u zelf rijdt en of u dan eventueel personen en hoeveel mee wilt nemen, dan wel graag met een ander meerijdt. Meerrijders betalen € 3,00 aan hun chauffeur.

Woensdagavond 23 april 2025: Eindpresentatie natuurinventarisatie Klein en Oud Leeuwenhorst

Een werkgroep van KNNV Bollenstreek heeft in 2024 een uitgebreide inventarisatie uitgevoerd op Klein en Oud Leeuwenhorst. We hebben daarover in het afgelopen jaar regelmatig verslag gedaan.

Op woensdagavond 23 april 2025 presenteert de werkgroep het eindrapport met de aanbevelingen voor de eigenaars van het landgoed. De avond begint om 20.00 uur en eindigt om 22.00 uur in Speeltuin de Bijenkorf Emmastraat 49, Lisse. Opgeven kan tot 20 april bij secretaris@bollenstreek.knnv.nl

Vrijdagavond 2 en zaterdagochtend 3 mei 2025 Vervolgcurcus Vogels

Nadat we twee jaar tijdens de Minicursus Vogels de water- en weidevogels en de algemene zangvogels hebben behandeld, willen we nu de zangvogels uitbreiden met de duinvogels, zoals Boomleeuwerik, Boompieper, Roodborsttapuit, Gekraagde Roodstaart, Grote Lijster, Grasmus, Kuifmees. Verder natuurlijk de Boomkruiper, Boomklever, Pimpelmees, Koolmees, Roodborst, Winterkoning, Zanglijster, Merel, Nachtegaal, Fitis en Tjiftjaf en Grote Bonte Specht op herhaling. En

waarschijnlijk Havik, Torenvalk en Buizerd. Misschien nog een doortrekkende Tapuit.

We behandelen vrijdagavond 2 mei van 19.30 tot 21.00 uur de duinvogels tijdens een lezing in Speeltuin de Bijenkorf, Emmastraat 49 in Lisse, zodat iedereen goed voorbereid is. Zaterdagochtend 3 mei trekken we van 9.00 tot 11.00 uur eropuit in de Amsterdamse Waterleidingduinen, ingang de Zilk.

De cursus wordt gegeven door Annelies Moolenaar, Sarah Humphrey en Maud van der Veen. We vragen een bijdrage voor onze onkosten: (huur cursusruimte, hand-outs en koffie en thee) van €7,50. De toegang tot de AWD is ook voor eigen rekening. Het minimum aantal deelnemers is 8 en het maximum aantal is 15. Dus geef je snel op bij secretaris@bollenstreek.knnv.nl. Graag ontvangen wij uw naam, adres, telefoonnummer en emailadres. We nemen dan contact met u op.

Tapuit (Annelies Moolenaar)

